

Využití zpožděných neutronů ke stanovení množství štěpného materiálu

J. Valenta¹, M. Pospíšilová²

¹ G Jateční, Ústí nad Labem, valenta.j@gymjat.cz

²GFP, Neratovice; pospisilova.misa123@gmail.com

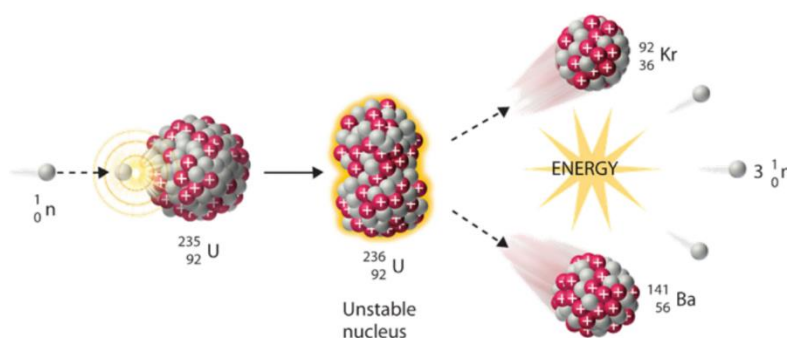
Garant: Pavel Suk; KJR FJFI ČVUT v Praze

Abstrakt:

Práce se zabývá určením množství štěpného materiálu pomocí zpožděných neutronů, které vznikají rozpadem dceřiných produktů ze štěpení. Měřením, které proběhlo na školním reaktoru VR-1, bylo určeno množství uranu na 2,0748 g.

1 Úvod

Při štěpných reakcích v jaderném reaktoru VR-1 vznikají při štěpení U-235 (viz Obrázek č. 1) 2-3 neutrony a 2 dceřiné produkty. Většina neutronů, které zde vznikají, jsou neutrony okamžité, kterých je cca 99 % a vznikají do 10^{-13} s od štěpení. V reaktoru vznikají i zpožděné neutrony, kterých je pod 1 % a vznikají v řádech do několika desítek sekund po rozštěpení U.

Obrázek 1

$$N_U^{fis} = t * \phi * N_U * \sigma_f$$

N_U^{fis} je hustota rozštěpených atomů

σ_f je mikroskopický účinný průřez pro štěpení (konstanta)

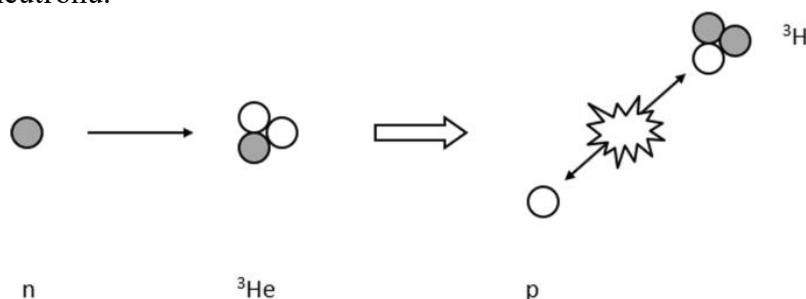
t je doba ozařování (konstantní)

N_U je hustota počtu částic

ϕ je hustota toku neutronů (konstantní)

Tím pádem ze vzorce vyplývá, že je mezi N_U a N_U^{FIS} za těchto předpokladů přímá úměra.

Na detekci neutronu byl použit polyethylenový box a detektor neutronů fungující na bázi ^3He . Neutron nemá náboj, a tudíž se nedá napřímo detekovat. Reaguje s ^3He , přičemž vzniká proton a ^3H (viz Obrázek č. 2). Díky tomu jsme mohli změřit počet protonů, které jsou kladně nabitě, a tudíž i detekovatelné. Protony jsou přeměněné v přímé úměře s neutrony a tím jsme změřili počet neutronů.

Obrázek 2

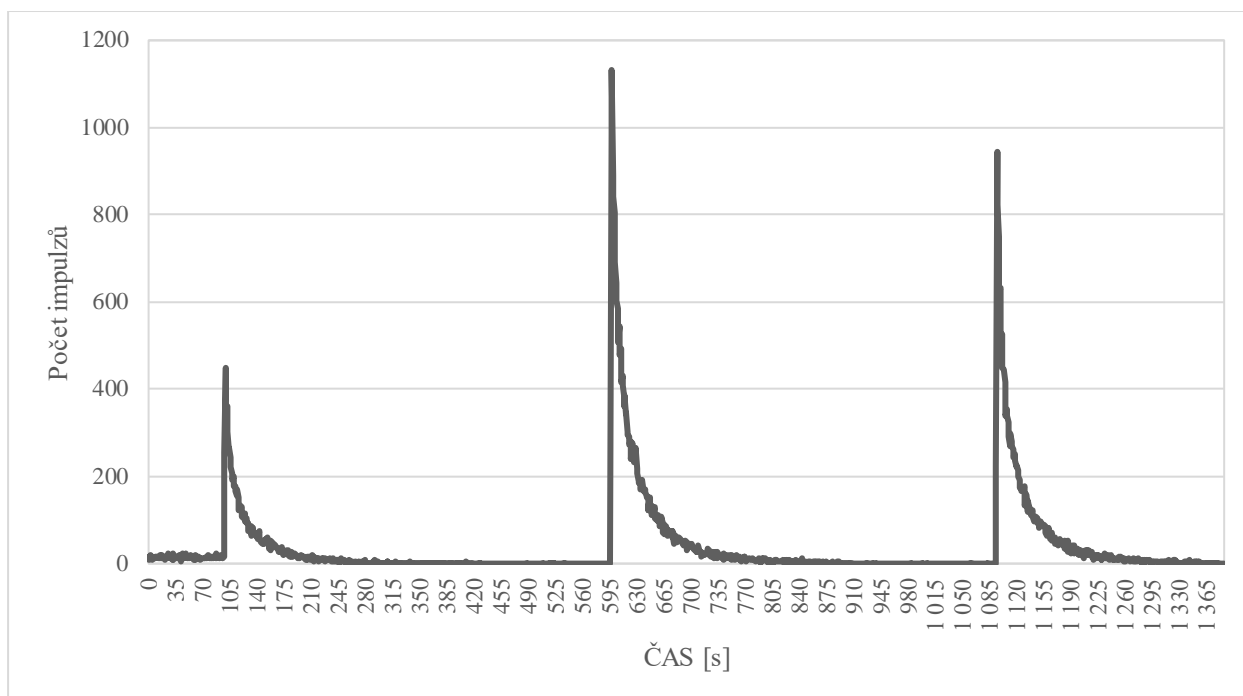
2 Praktická část

Školní reaktor VR-1 byl uveden do kritického stavu na výkon $1\text{E}7$. Vzorek č. 1 byl poslán potrubní poštou do centra aktivní zóny, kde byl ozařován 400 sekund. Vzorek byl následně vložen do polyethylenového boxu s detektorem fungujícím na bázi ^3He , v němž byla změřena emise zpožděných neutronů. Poté byly výsledky vyčteny z počítače a zaznamenány. Mezitím se stejný proces opakoval se vzorkem č. 2 a následně se vzorkem č. 3. Výsledky měření jsou uvedené v Tabulce č. 1.

Vzorek uranu s přírodním obohacením	Hmotnost vzorku [g]	Počet neutronů za 120 s
č. 1	1	8 576
č. 2	2,5	21 936
č. 3	neznámá	18 149

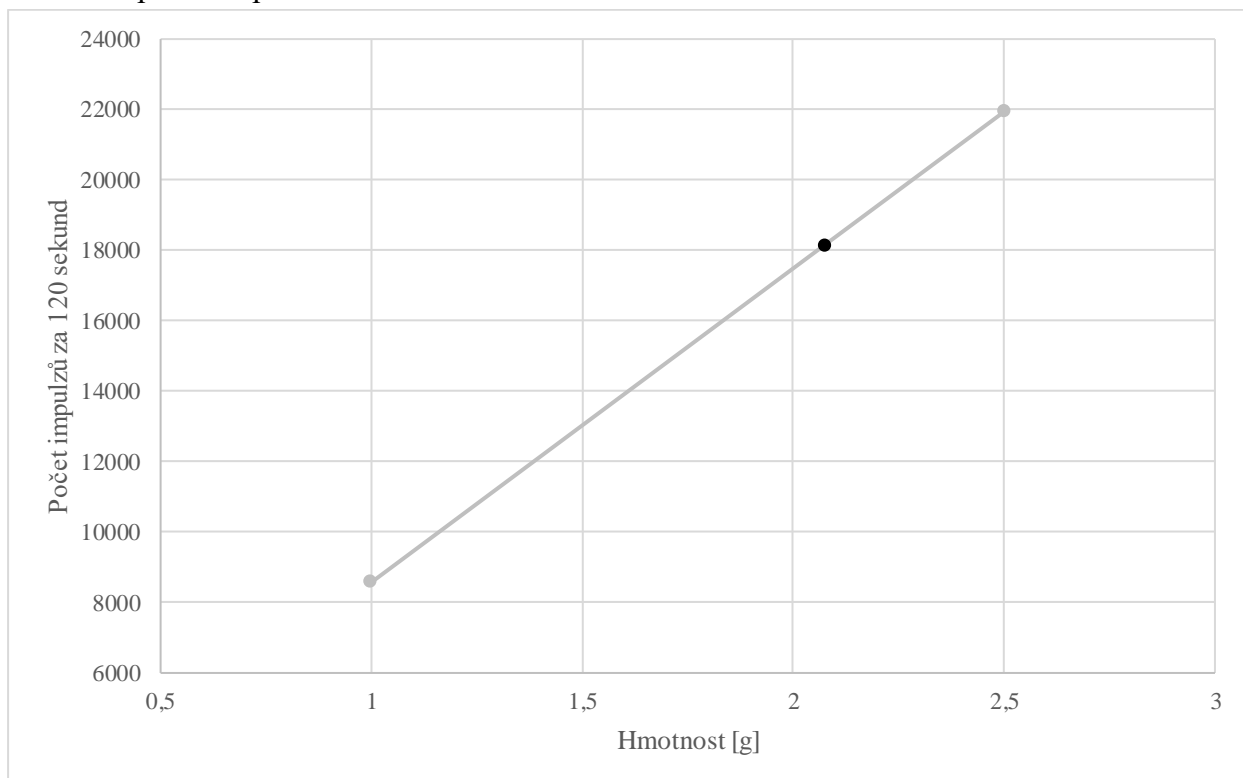
Tabulka 1: Tabulka naměřených hodnot vzorků 1-3

V grafu na obrázku č. 3 jsou zaznamenány výsledky měření emise zpožděných neutronů od peaku po dobu 120 s v polyethylenovém boxu s detektorem.

Obrázek 3

Prostřednictvím výpočtu dvou rovnic o dvou neznámých bylo určeno množství uranu na 2,0748 g. Výsledek byl ověřen pomocí grafu na obrázku č. 4 znázorňujícího přímou úměrnost počtu impulzů a hmotnosti uranu.

Obrázek 4

3 Závěr

Ve školním reaktoru VR-1 proběhlo měření emise zpožděných neutronů ze štěpného materiálu. Ze získaných dat bylo vypočítáno množství štěpného materiálu.

Poděkování

Chtěli bychom poděkovat Ing. Pavlu Sukovi za uvedení do dané problematiky a za pomoc s realizací projektu. Děkujeme Ing. Sebastianu Nývltovi za pomoc při vytváření sborníku. Také děkujeme organizátorům Týdne vědy na Jaderce a Katedře jaderných reaktorů za možnost realizace tohoto miniprojektu.

Reference

- [1] https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=d19ebf633e&attid=0.4&permmsgid=msg-f:1802192478382639766&th=1902ac82bae0ca96&view=att&disp=inline&realattid=f_lxk8dau10
- [2] https://media.springernature.com/lw685/springer-static/image/chp%3A10.1007%2F978-3-031-36546-1_2/MediaObjects/603266_1_En_2_Fig4_HTML.png